

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Organizácie občianskej spoločnosti a predsedníctvo Rady EÚ“ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2010/C 354/09)

Spravodajca: **pán Miklós BARABÁS**

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 25. marca 2009 podľa článku 29 ods. 2 vnútorného poriadku rozhodol vypracovať stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„Organizácie občianskej spoločnosti a predsedníctvo Rady EÚ“.

Podvýbor poverený vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijal svoje stanovisko 12. februára 2010.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 461. plenárnom zasadnutí 17. – 18. marca 2010 (schôdza zo 17. marca) prijal 156 hlasmi za, pričom 2 členovia hlasovali proti a 5 sa hlasovania zdržali, nasledujúce stanovisko:

1. Úvod

1.1 Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla účinnosť 1. decembra 2009, priniesla výrazné zmeny do inštitucionálneho systému Európskej únie, okrem iného aj vytvorením funkcie stáleho predsedu Európskej rady. Zároveň položila právny základ inštitútu „troch predsedníctiev“⁽¹⁾, v rámci ktorého tri členské štáty plnia počas osemnástich mesiacov úlohy spojené s predsedníctvom Rady EÚ na základe vopred dohovoreného programu.

1.2 Z hľadiska občianskej spoločnosti je obzvlášť dôležitý článok 11 Lisabonskej zmluvy, ktorý sa zameriava predovšetkým na posilnenie participatívnej demokracie, zintenzívnenie a inštitucionalizáciu kontinuálneho dialógu s občanmi, pokračovanie podrobných konzultácií týkajúcich sa vytvárania politiky EÚ a zavedenie koncepcie občianskej iniciatívy. Všetky uvedené opatrenia prispievajú k posilneniu občianskeho dialógu.

1.3 Cieľom tohto dokumentu je preskúmať témy uvedené v predchádzajúcich bodoch. V rámci toho predkladané stanovisko zdôrazní úlohu EHSV ako inštitucionálneho zástupcu organizovanej občianskej spoločnosti v Európe, predloží návrhy na posilnenie tejto úlohy a zároveň podporí ustanovenia Lisabonskej zmluvy, ktoré majú zvýšiť účinnosť a transparentnosť fungovania EÚ a posilniť jej legitimitu.

2. Smerom k novému inštitútu troch predsedníctiev

2.1 Úradujúce predsedníctvo, t. j. úradujúce predsedníctvo Rady Európskej únie, nie je novinkou. Jeho významnou črtou je, že rotuje medzi jednotlivými členskými štátmi

v šesťmesačných intervaloch. Každých šesť mesiacov je predsedajúci štát tvárou a hlasom EÚ, utvára stratégie a zastáva organizačnú a reprezentatívnu funkciu.

2.2 Plnenie úloh vyplývajúcich z predsedníctva je spojené s veľkou zodpovednosťou a spočíva na pleciach celej vlády. Predsedajúci štát nesmie zastávať vlastné národné záujmy.

2.3 Rozhodnutie Rady (2006/683/ES) z 15. septembra 2006, ktorým sa mení a dopĺňa rokovací poriadok Rady, zmenilo pravidlá týkajúce sa predsedníctva a položilo základy troch predsedníctiev. Jeho podstatou je, že tri po sebe nasledujúce predsedníctva každých 18 mesiacov pripravujú v úzkej spolupráci s Európskou komisiou a po potrebných konzultáciách návrh pracovného programu Rady na príslušné obdobie.

2.4 Aké sú výhody tejto formy predsedníctva? Tento systém naďalej zachováva následnosť polročných predsedníctiev, pričom predsedajúca krajina si počas šiestich mesiacov ponechá určitý manévrovací priestor. Prínosom spoločne vypracovaného programu troch predsedníctiev je zlepšenie spolupráce členských štátov a zabezpečenie väčšej kontinuity a ucelenosti politiky Únie, a tým aj života spoločnosti.

2.5 Prvá skupina troch seba po nasledujúcich predsedníctiev v zložení Nemecko, Portugalsko a Slovinsko sa ujala funkcie 1. januára 2007. Po nej od 1. júla 2008 do 31. decembra 2009 nasledovala trojica Francúzsko, Česko a Švédsko. Vo všeobecnosti však prevláda názor, že z rôznych dôvodov, a predovšetkým vzhľadom na chýbajúci vhodný právny základ, malo pôsobenie týchto trojíc predsedníctiev málo spoločných črt a prevládali v ňom národné hľadiská a ciele.

(¹) „Predsedníctvo Rady, ... vykonávajú vopred určené skupiny troch členských štátov počas obdobia 18 mesiacov“ (Ú. v. EÚ C 115, 9.5.2008, s. 341; vyhlásenie k článku 16 ods. 9 Zmluvy o Európskej únii týkajúceho sa rozhodnutia Európskej rady o vykonávaní predsedníctva Rady, článok 1 ods. 1). Tieto skupiny členských štátov sa zvyčajne nazývajú „tri predsedníctva“.

2.6 Po nadobudnutí účinnosti Lisabonskej zmluvy sa 1. januára 2010 ujala svojich úloh trojica predsedníctiev v zložení Španielsko, Belgicko a Maďarsko. Jej činnosť je založená na pracovnom programe, ktorý schválila Európska rada na svojom zasadnutí 17. decembra 2009. Tento ambiciózny program sa zaoberá širokým okruhom otázok. Dôležitou podmienkou úspešného splnenia úloh je zloženie trojíc: jeden veľký resp. zakladajúci členský štát, ktorý má značné skúsenosti, ďalej členský štát, ktorý pristúpil neskôr, a napokon jeden z „nových“ členských štátov.

2.7 Prax ukazuje, že hoci štáty s väčšou politickou váhou majú silnejšie postavenie pri rokovaniach, menšie štáty dokážu vďaka správne zvoleným prioritám, dobrej stratégii vyjednávania a nezanedbateľnej schopnosti uzatvárať kompromisy kompenzovať často len zdanlivé hendikepy, prípadne nedostatok skúseností.

2.8 Pôsobenie prvých troch predsedníctiev po vstupe Lisabonskej zmluvy do platnosti bude precedensom, pokiaľ ide o rozdelenie úloh medzi predsedu Európskej rady, ktorý sa volí na dva a pol roka a maximálne na dve funkčné obdobia, a tri rotujúce predsedníctva. Zatiaľ však nie je možné presne odhadnúť všetky dôsledky tohto rozhodnutia. Predpokladom úspechu je úzka spolupráca. Keďže sa však súčasný systém bude naďalej uplatňovať v mnohých oblastiach, možno oprávnené predpokladať, že bude ďalej potrebné počítať s prirodzeným úsilím vlád úspešne pôsobiť a zviditeľniť sa v priebehu šiestich mesiacov ich predsedníctva. Táto situácia má významný vplyv aj na organizácie občianskej spoločnosti.

3. Organizácie občianskej spoločnosti a súčasná prax: niekoľko charakteristických črt

3.1 Vychádzame zo skutočnosti, že vykonávanie úradu rotujúceho predsedníctva Rady EÚ je v zásade úlohou vlády daného členského štátu. Dôležitú rolu pri plnení týchto úloh zohrávajú úradníci (diplomati), odborníci a politici. Dokumenty upravujúce plnenie úloh vyplývajúcich z predsedníctva, ba ani Lisabonská zmluva, nespomínajú organizované a inštitucionalizované zapojenie organizácií občianskej spoločnosti.

3.2 Inštitúcie EÚ, rovnako ako vlády členských krajín predsedajúcich Rade EÚ si čoraz viac uvedomujú, že zapojenie verejnosti, t. j. organizácií občianskej spoločnosti a občanov, môže významne prispieť k ich úspešnému pôsobeniu. Odzrkadľuje to uznanie významu participatívnej demokracie a kontinuálneho dialógu s občanmi.

3.3 To však neznamená, že by na úrovni EÚ bolo možné hovoriť o jednotnej politike a praxi, pokiaľ ide o otázku, akým spôsobom sa organizácie občianskej spoločnosti majú zapojiť do realizácie programov predsedníctiev Rady EÚ. Na národnej úrovni môže byť situácia veľmi odlišná a v zásade závisí od toho, do akej miery je občianska spoločnosť v predsedníckej krajine organizovaná a aktívna a aký má vzťah s vlastnou vládou. V tejto oblasti nemožno považovať partnerské vzťahy za charakteristické.

3.4 Z uvedeného vyplýva, že zapojenie organizácií občianskej spoločnosti do vypracovania návrhov priorít krajiny predsedajúcej Rade EÚ nemožno považovať za všeobecne rozšírené. Dôsledkom tejto situácie je, že občianska spoločnosť nemá vôbec alebo len málo pocit, že ide aj o jej záležitosť.

3.5 Keďže tri predsedníctva sú pomerne novým inštitútom, neprekvapí, že sa v súčasnosti iba zriedkavo možno stretnúť s tým, že by sa organizácie občianskej spoločnosti v týchto krajinách vopred dohodli na spoločných krokoch či iniciatívach. Prvé povzbudzujúce náznaky spolupráce sa objavujú v rámci španielskeho, belgického a maďarského predsedníctva, napríklad pri príprave a organizácii významných spoločenských podujatí (v roku 2010 v Malage a v roku 2011 v Budapešti).

3.6 V ostatných rokoch sa stalo zvykom, že krajina predsedajúca Rade EÚ s podporou Európskej komisie usporadúva stretnutia zástupcov občianskej spoločnosti, ako napr. významné fórum európskej občianskej spoločnosti, ktoré sa v rámci francúzskeho predsedníctva Rady EÚ konalo v septembri 2008 v La Rochelle. Na týchto stretnutiach môžu zástupcovia organizácií občianskej spoločnosti prediskutovať otázky, ktoré sa ich priamo týkajú, a v ideálnom prípade sa tieto otázky zaradia medzi priority stanovené usporiadateľskou krajinou.

3.7 Tematicky zamerané roky, ktoré EÚ vyhlasuje (napr. rok 2010 bol vyhlásený za Európsky rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu), ponúkajú organizáciám občianskej spoločnosti vhodnú príležitosť zapojiť sa do programov a aktivít predsedníctva Rady EÚ.

4. Európsky hospodársky a sociálny výbor a predsedníctvo Rady: súčasná prax

EHSV rozvíjal v uplynulých rokoch mnohé aktivity súvisiace s predsedníctvom Rady EÚ. Medzi inými k nim patrili aj tieto:

- pozvanie vysokých predstaviteľov predsedajúcich krajín na plenárne zasadnutie výboru a jeho ďalšie fóra (schôdze odborných sekcií, skupín, atď.),
- vymedzenie priorít a príprava osobitných aktivít EHSV v nadväznosti na programy šesťmesačných predsedníctiev Rady,
- vypracovanie stanovísk EHSV k rôznym otázkam na žiadosť a podnet predsedníctva Rady EÚ,
- zapájanie sa do rôznych programov predsedníctva Rady EÚ; vydávanie stanovísk výboru k prerokúvaným otázkam,
- návštevy predsedajúcich krajín; zapájanie sa do odborných programov a upevňovanie vzťahov s rôznymi organizáciami občianskej spoločnosti,
- účasť na významných podujatiach občianskej spoločnosti na európskej úrovni usporadúvaných v predsedníckych krajinách,

- organizácia konferencií, prezentácií, kultúrnych podujatí, výstav atď. v sídle EHSV, ktoré sú pre krajiny predsedajúce Rade EÚ a ich občiansku spoločnosť príležitosťou predstaviť sa,
- prijímanie skupín návštevníkov (zástupcov organizácií občianskej spoločnosti) z predsedajúcich krajín v sídle EHSV,
- zameranie komunikačnej politiky EHSV na predsedajúcu krajinu a jej občiansku spoločnosť.

5. Ďalší krok: Lisabonská zmluva, predsedníctvo Rady EÚ a organizovaná občianska spoločnosť. Odporúčania

5.1 Vychádzame z Lisabonskej zmluvy, ktorá nadobudla účinnosť 1. decembra 2009 a Európskej únii ponúkla vhodné podmienky na to, aby mohla s dlhodobou víziou reagovať na mnohoraké výzvy, pred ktorými stojí.

5.2 Naším cieľom je rozvíjať participatívnu demokraciu, prehĺbiť kontinuálny dialóg s občanmi a posilniť občiansky dialóg, a prispieť tým k zvýšeniu demokratickej legitimity európskych inštitúcií.

5.3 Dobrý základ poskytuje na tento účel článok 11 Lisabonskej zmluvy, ktorý ponúka nové možnosti v plnom súlade s predchádzajúcimi odporúčaniami EHSV uvedenými napríklad v jeho stanovisku na tému „Komisia a mimovládne organizácie: smerom k posilnenému partnerstvu“ (prijaté 13. júla 2000) ⁽²⁾ a na tému „Reprezentatívnosť európskych organizácií občianskej spoločnosti v rámci občianskeho dialógu“ (prijaté 14. februára 2006) ⁽³⁾. Znamená to, že je nielen možné, ale dokonca potrebné, aby sa EHSV, ako inštitucionálny zástupca organizovanej občianskej spoločnosti na európskej úrovni, aktívne a iniciatívne zasadzoval za maximálne využitie príležitostí, ktoré ponúka Lisabonská zmluva, a osobitne jej článok 11, ako to už uviedol vo svojom stanovisku na tému „Zavádzanie Lisabonskej zmluvy do praxe: Participatívna demokracia a európska iniciatíva občanov (článok 11)“⁽⁴⁾, ktoré bolo taktiež prijaté 17. marca 2010 ⁽⁴⁾.

5.4 V tejto súvislosti je predsedníctvo Rady EÚ vhodným nástrojom na:

- posilnenie záväzku voči európskej myšlienke a príspevok k tomu, aby aktívne európske občianstvo zohrávalo významnú úlohu v našom každodennom živote,
- zabezpečenie toho, že organizácie občianskej spoločnosti a európski občania budú iniciovať politické procesy, ktoré budú na rôznych úrovniach formovať budúcnosť Európskej únie, a priamo sa do nich zapájať,
- posilnenie občianskeho dialógu,
- zaistenie toho, že EHSV bude pokračovať vo svojich aktivitách spojených s predsedníctvami Rady EÚ, a neustále ich obnovovať a obohacovať. V rámci tohto a pre doplnenie výpočtu v bode 4 by EHSV mal:
  - a) podnecovať iniciatívy a spoločné akcie zo strany občianskej spoločnosti, vrátane organizácie významných občianskych podujatí v predsedajúcej krajine;
  - b) zasadzovať sa za integráciu významných iniciatív občianskej spoločnosti, ktoré sú výsledkom kontinuálneho dialógu s vládnymi partnermi, do programu predsedníctiev, čo by podporilo ich prijatie a podporu zo strany verejnosti;
  - c) pravidelne diskutovať prostredníctvom kontaktnej skupiny s európskymi občianskymi organizáciami a sieťami o otázkach spojených s úradujúcim predsedníctvom, ktoré sú dôležité pre občiansku spoločnosť;
  - d) vyzývať hospodárske a sociálne rady (alebo podobné inštitúcie) v krajinách predsedajúcich Rade EÚ, aby sa aktívne zapájali do aktivít a programov, ktoré sa ich týkajú;
  - e) zabezpečiť, aby sa členom EHSV pochádzajúcim z krajiny predsedajúcej Rade EÚ poskytla všetka pomoc potrebná na úspešné vykonávanie činnosti vo vzťahu k predsedníctvu;
  - f) umožniť organizáciám občianskej spoločnosti účinne podporiť prostredníctvom šírenia osvedčených postupov prácu predsedajúcej krajiny.

V Bruseli 17. marca 2010

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Mario SEPI

⁽²⁾ Ú. v. ES C 268, 19.9.2000.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 88, 11.4. 2006.

⁽⁴⁾ Pozri stranu 59 aktuálneho Úradného vestníka.